

DE WITKAPPEN

Het was inderdaad, zooals Filips van Artevelde had gezegd, een prachtige dag. Toen hij met van den Bosch het huis verliet, om zich bij de bende schutters te voegen, was de geheele stad in beweging. Vreugde stond op aller gelaat te lezen. Het was immers feest... en misschien dubbel feest. Al de gilden der verschillende ambachten trokken in plechtigen optocht op.

Gilbert Matheïssen en zijne aanhangers, die zich heel vroeg op verschillende punten hadden geplaatst, om na te gaan of niets bijzonders voorviel zagen met schrik dat al deze mannen gewapend waren. Zulks was des te verwonderlijker, daar al deze lieden handwerkers waren, en zich doorgaans niet in het hanteeren van wapens oefenden. Onmiddellijk liet Gilbert Matheïssen den graaf verwittigen, hem verzoekende niet op het feest te verschijnen, daar er iets buitengewoons op handen scheen.

Te midden van het plein bevond zich de wip, op wier top een houten vogel stond.

Het doorboren van dezen vogel was het hoofdnummer van den dag.

Naast deze groote wip stonden op regelmatige afstanden kleinere wippen, ieder van een houten vogel voorzien.

Aan de overzijde van het plein, nabij de plaats waar de schutters zouden staan, zag men drie tenten van purperen zijde, geborduurd met goud en met gouden franjes versierd. Trotsch pronkte het wapen van Vlaanderen : een zwarte leeuw op gouden veld. Deze tenten waren bestemd voor den graaf van Vlaanderen en zijn gevolg. Hij had echter op het laatste oogenblik laten weten dat hij het feest niet zou bijwonen. Dit verergerde nog het misnoegen der gekrenkte Gentenaars, want zij beschouwden het als een minachting voor hun druk beoefende liefhebberij.

De vrije Gentenaars hadden dezen dag gekozen tot uitvoering hunner plannen. Dag en nacht hadden de aanvoerders hieraan hunne rust opgeofferd. Vandaag zouden hunne harten in lichte laaie staan, vandaag zouden de verdrukkers verjaagd worden en zouden ze een eigen regeering vormen. Ook hen die tot nog toe twijfelmoedig waren geweest, zou men tot verzet aansporen. Men had vooraf bepaald, dat geen druppel bloed zou worden vergoten, dat men de wapens alleen zou gebruiken om de partij van den graaf ontzag in te boezemen, of voor eigen veiligheid te zorgen.

Gilbert Matheïssen en zijne broeders hadden, alhoewel zij de on-

tevredenheid in de stad kenden, zich toch geen denkbeeld gevormd van het aantal misnoegden. Nu zij die dichte drommen zagen en zij de onwrichtbare vastberadenheid op al die wezens lazen, sloeg de angst hun om het hart. Zij zagen elkander verschrikt aan, want gansch het plein was met mannen afgezet. Men hield hen steeds in het oog, zoodat zij geen poging konden wagen om te vluchten.

Zoo was de toestand, toen de beide jonge mannen vergezeld van een groot aantal schutters, het plein betraden. Artevelde werd door allen eerbiedig gegroet. Men achtte den man om zijn vader, tegenover wien men zich zoo wreed had gedragen.

De ridders van Sint-Joris zagen er vroolijk uit. Ze waren in schitterend scharlaken gekleed, iedere man had een witten vederbos op zijne kap en een gouden ketting om den hals, waaraan een medaille bengelde, den strijd van den heilige met den draak afbeeldende. Hunne pijlkokers, rijkelijk met geborduurde zijde overdekt, hingen over hunne schouders, en ieder droeg een voet- of handboog in de hand. De geborduurde banier dragend, ging de heraut voorop, gevolgd door de muzikanten en de trompetters, die de geheele vlakte met hunne tonen deden weergalmen.

De ridders van Sint-Sebastiaan waren in 't groen gekleed en droegen ook ieder een penning, hunne met pijlen doorboorden heilige voorstellend. Aan hun hoofd had zich Filips van Artevelde geplaatst, wiens bedrevenheid in de wapenhanteering deze rang ten volle wettigde.

De jonge mannen kwamen nu één voor één vooruit.

Degene die den vogel van de hoogste stang afschoot, was de koning van het feest en werd ook als zoodanig door den graaf erkend. Aan het hoofd van den optocht zou hij dan zegevierend naar de stad terugkeeren en aldaar, aan het hoofdaltaar van de Sint-Bavo de mis hooren om daarna triomfantelijk naar het stadhuis gevoerd te worden. Deze eervolle onderscheiding vuurde ieder schutter in zijn poging en hard zou er gekampt worden.

Pieter van den Bosch was de eerste die zich in houding zette, om naar den hoofdprijs te dingen. De trompetten schalden toen hij zich tot schieten gereed maakte.

Pieter mikte langzaam naar het doel, trok den boog open, zoodat het einde van den pijl zijn voorhoofd raakte en liet toen los. De pijl ging rakelings langs den vogel, zoodat deze trilde.

Geen trompetgeschal weergalmde, de prijs was niet behaald.

— Vriend, zei Artevelde, de pijl miste, omdat gij naar den kop van den pijl keekt, in plaats van naar het wit. Maak nu plaats voor mij, ik wil het beter doen.

Een nieuw trompetgeschal kondigde den nieuwen kamper om den hoofdprijs aan.

— Houd op, Filips van Artevelde, riep een burger, die den post van maarschalk der schutters waarnam, houd op, gij moogt nu nog niet schieten, daar komen uwe oversten aangestapt. Daar is Walter van

Enghien, met twee, drie andere hovelingen. Laat hen eerst schieten.

Het volk morde.

— Laat Artevelde schieten ! riep men van alle kanten.

Filips, die de houding van het volk zag en van zijn recht wilde gebruik maken, riep :

— Neen, het is mijne beurt, en ik sta die aan niemand af.

Het volk juichte hem toe.

Artevelde trad vooruit, stond vast, verhief zijn boog, legde de pijl op de pees, zag een oogenblik onbeweeglijk naar het doel, terwijl hij den boog overhaalde en liet hem los. De pijl vloog zoo vlug naar omhoog dat men hem bijna met de oogen niet volgen kon ; hem trof den vogel en bleef er trillend in steken. Op dat oogenblik bliezen de trompetten, en langdurig gejuich verkondigde, dat de ridders van Sint-Sebastiaan de zegepraal van hun broederschap vierden.

Walter van Enghien, een slanke jongeling, neef van Lodewijk van Male, trad nu voor en zeide :

— De Vlamingen werden altijd als een beleefd en gastvrij volk beschouwd ; nu zou men echter zeggen dat zij lomperds zijn.

— Met welk recht beleedigt gij ons ? vroeg Filips van Artevelde, terwijl het rood der verontwaardiging naar zijn wangen steeg.

— O, sir van Artevelde, antwoordde de edelman, men zei u te wachten, opdat wij eerst zouden mogen aanleggen.

— Wij wachten voor niemand meer, Walter van Enghien, antwoordde van Artevelde fier, indien de graaf zich niet eens verwaardigt naar hier te komen.

Intusschen was Pieter van den Bosch naar Jan Yoens gegaan en had hem gezegd :

— Jan, het oogenblik is gunstig, de ontevredenheid is groot, maak er gebruik van.

— Vooruit dan !

Hij greep een hoorn die op zijne borst hing... Drie lang gerekte tonen schetterden over het plein en werden op hetzelfde oogenblik langs verscheidene kanten door anderen nagebootst. Dit was het teeken. In het volgende oogenblik stormden al de benden vooruit.

— Medeburgers, riep Jan Yoens met kloeke stem, de afgezanten van den graaf van Vlaanderen komen tot u, om uwe oude wapenspelen te vernietigen, om aan te kondigen dat voortaan geen man in Gent nog wapens zal mogen dragen, zelfs niet tot zijne eigen verdediging. Zult gij dit dulden ? Zult gij toelaten dat men u lid voor lid ontruikt, tot men u als een zieken hond langs de straat zal laten sterven ?

— Neen, nooit ! riepen duizenden stemmen te gelijk.

— Welaan dan, vrienden, allen de wapens in de vuist, de liefde voor het vaderland zal u geleiden, er moge van komen wat wil.

— Leve Yoens. Leve onze deken ! riepen de schippers.

— Weg met Matheüssen !

— Weg met de Leliaarts !

— Dat men Simon Bette in vrijheid stelle. Recht voor ieder !

Als een chaos van kreten en gehuil, juichen en jubelen, dreunde het over het plein.

't Was als een loopend vuur dat aller gemoederen deed ontvlammen. Op verscheidene plaatsen werd het woord gevoerd ; tot zelfs de monnik Jan van Drongen sprak tot de geestdriftige menigte. Walter van Enghien, zijne metgezellen en de Matheïussen werden gevangen genomen. Tegenstand baatte niet, het ware nutteloos geweest. De burgers eischten luid voldoening hunner grieven, drukten de leiders de hand, begroetten hen als verlossers van het vaderland en waren allen eensgezind om hunne zaak te verdedigen.

De verschillende gilden schaarden zich onder hunne banieren, en verklaarden liever te sterven dan nog langer te dulden dat de dierbaarste rechten werden gekrenkt. De zeelieden en schippers vereenigden zich rondom hun ouden deken Jan Yoens en zwoeren nooit als zoodanig Gilbert Matheïussen te zullen erkennen.

Na ongelooftelijke moeite gelukte het de aanvoerders stilte te verkrijgen. Pieter van den Bosch klom op een fontein en duizenden ontevredenen schaarden zich om hem.

— Vrienden, riep hij, het is van de hoogste noodzakelijkheid, willen wij slagen, dat er zich iemand aan ons hoofd stelle, dat wij een aanvoerder kiezen, om ons met moed en beleid tot de herstelling van onze privilegiën en de bevestiging onzer vrijheden te voeren.

— Ja, ja, riepen allen, wij willen Jan Yoens !

Pieter van den Bosch wilde nog Filips van Artevelde voorstellen, doch een oorverdoovend lawaai steeg op, zoodat hij zich niet meer verstaanbaar kon maken.

Dit gerucht verstomde eerst toen Jan Yoens op een verhoog klom en het woord nam.

— Gentenaars, sprak hij, in onze goede stad moet een oud gebruik, eertijds in zwang, weder ingevoerd worden, de Witkappen moeten weer voor den dag komen.

— Ja, wij willen het, riepen allen : Leven de Witkappen.

Hij vervolgde :

— Ja, de Witkappen vrienden, zooals ten tijde van Jacob van Artevelde, de Witkappen zullen, als toen, het vaderland redden. Ik dank u voor de eer die gij mij aandoet door mij aan uw hoofd te willen stellen. Er is echter een geschikter aanvoerder, vrienden, en die man is Filips van Artevelde.

Nauwelijks waren deze woorden uit zijn mond of er klonk eene krijschende stem door de menigte, een stem die alles overheerschte.

— Ja, riep die stem, gij moet een aanvoerder hebben. Ha ! uwe oude ruwaard Jacob van Artevelde ! Zijn geest leeft nog en ademt in zijn zoon Filips van Artevelde !

Eene vrouw drong door het volk, eene witte kap in de eene en een dolk in de andere hand houdende. Het was de oude heks Ursula. 't Was als een donderslag. Bij de lagere klasse had de tegenwoordigheid van Ursula een overwegenden invloed. Zij geloofde aan haar bovennatuurlijke macht.

Ursula had zich op de treden der fontein geplaatst, strekte haar arm uit, hield de witte kap omhoog en op profetischen toon vervolgde zij met een diepe stem :

— Op u, o, Artevelde, daalt de geest van uw vader neer, hij roept u, opdat gij zijne voetstappen drukke, hij roept u, om uw vaderland te redden.

Dit zeggende plaatst zij de witte kap op Artevelde's hoofd en hernam :

— Laat dit uw kenteeken zijn. De witte kap, die vervloekt werd, zal den vorst, die haar verwenschte, met smaad en schande bedekken. Laat niemand uwer een dolk trekken, of een zwaard grijpen voordat de witte kap zijn hoofd bedekt. Ursula, de heks, lachte zij schamper, Ursula slaat het schrikkelijk en duister boek der toekomst open om u te verkondigen, dat de witte kap zal zegevieren... De witte kap zal de hersteller zijn uwer vrijheden, zuiver en zonder smet, gelijk hare eigen onbevleete kleur, terwijl zij de hoofden uwer verdrukkers met het bloed van dwingelanden zal besmeuren... En nu, mannen van Gent, verheft nu eensgezind uwe stemmen en uw kreet zij : Artevelde ! De Witkappen voor de vrijheid ! De Witkappen voor Gent !

Als een donder rolde het over het plein, de roep ging van mond tot mond, van troep tot troep :

— Leve Artevelde !

— Leven de Witkappen !

Onmiddellijk werden er van alle kanten, als door geheimzinnige handen, witte kappen uitgedeeld. In het volgende oogenblik hadden de duizenden op het plein vergaderde burgers van Gent, elk eene witte kap op het hoofd. Deze gebeurtenis werd door iedereen als een wonder aanschouwd.

Toen de eerste storm van het gejuich en geschreeuw eenigszins was bedaard, werd Filips door de mannen van Sint-Sebastiaan op het verhoog getild en sprak het volk aan :

— Burgers, gij hebt mij dezen dag tot uw aanvoerder verkozen ter nagedachtenis van mijn vader, die, zooals gij eenparig bekend, zich voor het belang van uwe stad opgeofferd, uw rijkdom vermeerderd en uwe privilegiën bevestigd heeft. Mijn vader bewaarde u allen voor den ondergang, toen het gevaar het hoogst was en... wat was zijn belooning ? Gij liet u overreden hem te vermoorden !...

De lippen van den zoon van den grooten man trilden onder de aandoening dier bloedige herinnering. Over de menigte daalde de diepste stilte en allen bogen het hoofd van schaamte, Filips hernam :

— Welke zekerheid heb ik dan, wanneer ik deze verantwoordelijkheid op mijn schouders tors? Zal het lot van mijn vader ook het mijne worden?

— Neen, neen, wij meenen het. Uw vader werd door een ellendeling vermoord.

Artevelde was ontroerd.

— Ik neem genoegen met uwe keuze, niet om een bijzonder inzicht, of uit zucht naar roem, maar uit liefde voor mijn land, en omdat ik de vrijheid van mijn volk wil helpen herstellen... Doch ik verlang een raad, om met mij overleg te plegen.

— Gij zult een raad hebben, wedervoer men, een raad samengesteld uit afgevaardigden van alle lagen van ons volk, geef ons richtlijnen, treft de noodige maatregelen.

— Laat het den maatregel zijn ingegeven door wijsheid, rechtvaardigheid en matigheid, antwoordde Artevelde.

— Wie spreekt van matigheid! riep Ursula, zijt gij het Artevelde?

— Stilte, riepen de mannen, laat den Ruwaard spreken.

— De tijd van zwijgen is voorbij, krijschte de heks.

Artevelde nam nogmaals het woord.

— Burgers, zeide hij, ik ben bereid alles te doen tot het herstellen onzer rechten, doch vóór gij 't bloed vergiet van hen, die in hetzelfde land als u geboren zijn, door denzelfden vorst geregeerd worden, bezweer ik u naar mijne woorden te luisteren. Laat een afvaardiging den graaf gaan spreken, hem onze grieven blootleggen en eischen Simon Bette los te laten.

— Ja, ja, zoo moet het zijn, dat is een wijze maatregel.

— Ondertusschen beveel ik u Walter van Enghien en zijne metgezellen op vrije voeten te stellen. Wij hebben het recht niet hen gevangen te houden, voordat de oorlog is losgebroken.

Ook dit voorstel werd aangenomen.

Toen men in de grootste geestdrift wilde uiteengaan, sprong Ursula nogmaals op het verhoog en riep met hare krijschende stem:

— Vrienden, laat de afvaardiging de laffe bede tot den graaf richten, doch nu is er reeds werk te verrichten. Terwijl de mannen den dwingeland gaan te voet vallen, wordt er heden door zijn bevel een man, een der besten onder u, opgeknoopt. Boudewijn van der Loren, de zoete zanger, is het slachtoffer van een snooden aanval van den graaf; haast u, mannen, vóór het te laat is.

— Bij alle heiligen, dat zal niet, riep de monnik, sinds wanneer worden vrije burgers van Gent zonder reden of recht opgeknoopt?

Hij stroopte zijne mouwen op en riep met dreunende stem:

— Vooruit, vrienden, vooruit naar Gent!

Nu liep ieder naar de poorten, aangevoerd door den dapperen monnik. Zij kwamen nog bijtijds. Juist wilde de beul den knoop leggen

om den hals van Boudewijn, toen de moedige schaar de markt opliep en den jongeling bevrijdde.

Zijne zuster Kaatje, die hij tegen een afschuwelijken aanslag van den graaf had verdedigd, viel hem om den hals en weende tranen van geluk. Hij zelf werd op de schouders getild en in triomf rondgedragen.

Bruno beval het huis van den baljuw in te beuken en ook die gevangenen te verlossen, die er mogelijk nog den dood mochten verbeiden.

Terwijl de mannen de trappen bestormden om het heilzaam werk te verrichten en iedereen zich verdrong om den einduitslag van die pogingen na te gaan, klonk eensklaps een verschrikkelijke kreet, een kreet die door merg en been drong. Een deining deed de volksmassa golven, terwijl eene koets in vollen draf wegreed. Men zag de oude Ursula de handen wringen, de oogen ten hemel richten, terwijl zij kermend riep :

— Mijn Kaatje, mijn arm, rampzalig Kaatje !

Van Zoen

en de Witte
Kaproenen

Van Laeken

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

LODEWIJK VAN LAEKEN

JAN YOENS

EN DE WITTE KAPROENEN

Pentteekeningen van JAN WATERSCHOOT
NIEUWE, GEHEEL HERZIENE UITGAVE

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN
1943

verzoekende niet op het feest te verschijnen, daar er iets op handen was dat niet in den haak hing met den gewonen slenter.

De graaf liet antwoorden dat het goed was.

Te midden van het plein stond de wip.

Op den top stond een houten vogel, het doorboren van denzelfden was de hoofdprijs van den dag.

Philips van Artevelde op het verhoog.

Naast de groote wip, stonden op regelmatige afstanden, kleinere wippen, ieder van een houten vogel voorzien.

Aan de overzijde der vlakte, nabij de plaats waar de schutters gingen staan, zag men drie tenten van purperen zijde, geborduurd met goud en van gouden franjen versierd, met van voren het wapen van Vlaanderen, een zwarten leeuw op gouden veld.

Het duurde een geruimen tijd vooraleer het gevaar en het gewoel van het volk ophield en Philips van Artevelde zijne medeburgers kon toespreken.

Eindelijk zeide hij :

— Vrienden, wanneer ik u thans bezweer, niets te doen met ge-

Philips van Artevelde.

weld of overhaasting, denkt dan niet, dat zulk een verzoek van nijnen kant voortkomt, hetzij uit vrees voor onze vijanden, of om uwe belangen te verlaten. De graaf heeft zijn woord verbroken en dit feit zegt alleen dat wij ons van heden af slechts op ons zwaard kunnen vertrouwen. Doch vergeet niet dat Lodewijk nog altijd onze natuurlijke, wet-tige heer blijft...

De Witte Kaproenen

Historische Roman

DOOR

LODEWIJK VAN LAEKEN

NATIONALE DRUKKERIJ

St-Willebrordsstraat, 57 Antwerpen.

1902.